

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

В умовах сучасних гібридних конфліктів інформаційний простір перетворився на ключове поле протиборства держав. Інформаційна війна, як складова збройної агресії, супроводжується проведенням спеціальних інформаційних операцій (CIO), спрямованих на вплив на суспільну свідомість, дезорієнтацію противника, підрив довіри до інститутів влади та деморалізацію населення.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення міжнародного досвіду правового регулювання CIO з метою його імплементації в національну правову систему України. Метою дослідження є аналіз міжнародних підходів до правового регулювання спеціальних інформаційних операцій під час інформаційної війни та визначення можливостей їх адаптації в українському законодавстві.

Так, у глосарії термінів НАТО AAR-06 термін «інформаційна операція» трактується як «функція аналізу, планування, оцінювання та інтегрування інформаційної діяльності для створення бажаного впливу на волю, розуміння та здібності супротивників, потенційних супротивників і аудиторій на підтримку цілей місії» [3]. Визначення є універсальним і охоплює як стратегічне, так і оперативно-тактичне застосування інформаційних впливів. Його сильними сторонами є фокус на управлінський цикл і взаємозв'язок між впливом та цілями місії. Проте воно не деталізує склад інформаційної операції і не розкриває специфіки саме спеціального впливу з боку безпекових структур.

У доктринальних документах НАТО інформаційні операції визначаються як інтегрований процес планування, реалізації та оцінювання інформаційного впливу на цільові аудиторії з метою досягнення стратегічних і оперативних цілей безпеки [1]. Документи AJP-10.1 та JP 3-13 передбачають чітку інституційну підпорядкованість таких операцій, їх підзвітність та контроль, що дозволяє мінімізувати ризики порушення міжнародного гуманітарного права.

Правове регулювання спеціальних інформаційних операцій в країнах Європейського Союзу характеризується поєднанням безпекового та правозахисного підходів. ЄС розглядає інформаційні операції переважно крізь призму протидії дезінформації та захисту демократичних процесів. Діяльність Європейської служби зовнішніх дій (EEAS) та групи East StratCom Task Force спрямована на нейтралізацію ворожих інформаційних кампаній, водночас дотримуючись стандартів свободи слова та права на інформацію [2].

Особливу роль у формуванні правових меж здійснення спеціальних інформаційних операцій відіграє практика Європейського суду з прав людини. У своїх рішеннях Суд наголошує, що навіть за умов надзвичайного стану або воєнного конфлікту втручання держави в інформаційний простір має відповідати принципам законності, необхідності та пропорційності [3]. Таким чином, міжнародні стандарти вимагають забезпечення балансу між інтересами національної безпеки та захистом фундаментальних прав людини.

Досвід США демонструє більш милітаризований підхід до правового регулювання СІО. Інформаційні операції розглядаються як складова військових дій, що регламентується відомчими нормативними актами Міністерства оборони. Водночас у правовій системі США існують механізми цивільного контролю за діяльністю спецслужб, що сприяє дотриманню демократичних принципів [4].

Узагальнення міжнародного досвіду свідчить про відсутність універсальної моделі правового регулювання спеціальних інформаційних операцій. Разом з тим спільними рисами є: нормативне закріплення повноважень суб'єктів СІО, визначення процедур планування та контролю, а також інтеграція стандартів захисту прав людини.

Таким чином, імплементація міжнародного досвіду в українське законодавство потребує розроблення спеціального нормативно-правового акту, який би комплексно регламентував проведення спеціальних інформаційних операцій в умовах інформаційної війни. Такий акт має враховувати стандарти НАТО та ЄС, а також практику ЄСПЛ, що дозволить підвищити ефективність протидії інформаційним загрозам та забезпечити дотримання принципу верховенства права.

Список використаних джерел

1. NATO. Allied Joint Doctrine for Information Operations (AJP-10.1). Brussels : NATO Standardization Office, 2015.
2. European External Action Service. EU Action Plan against Disinformation. Brussels : EEAS, 2018.
3. Handyside v. the United Kingdom. Judgment of the European Court of Human Rights, 7 December 1976.
4. Joint Publication 3-13. Information Operations. Washington, DC : U.S. Department of Defense, 2014.